

KOBİLERİN ÇEVRE DÜZENLEMELERİ KAPSAMINDAKİ FİNANSMAN KAYNAKLARI

YOİKK FİNANSMANA ERİŞİM TEKNİK KOMİTESİ

Hazine Müsteşarlığı

2013

İÇİNDEKİLER

1. ÜLKEMİZDE ÇEVRE DÜZENLEMELERİNE GENEL BAKIŞ

- 1.1. Hava Kirliliği
- 1.2. Atık Su
- 1.3. Atık Geri Dönüşümü

2. ÖZEL SEKTÖR TARAFINDAN İLETİLEN TALEPLER VE DEĞERLENDİRME

- 2.1. Talep (1) İçeriği ve Bu Kapsamda Sağlanan Destekler
- 2.2. Talep (2) İçeriği ve Bu Kapsamda Sağlanan Destekler
  - 2.2.1. Ekonomi Bakanlığı Tarafından Sağlanan Teşvikler
- 2.3. Talep (3) İçeriği ve Bu Kapsamda Sağlanan Destekler

3. DİĞER DESTEKLER

- 3.1. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
- 3.2. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü
- 3.3. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)

4. SONUÇ

YÖNETİCİ ÖZETİ

Müsteşarlığımızın başkanlığını yürüttüğü YOİKK Finansmana Erişim Teknik Komitesinin (teknik komite) 2012-2013 yılına ait eylem planının 6 numaralı eylemi; “KOBİ’lerin çevre düzenlemeleri kapsamındaki finansman ihtiyaçları ve buna ilişkin kaynak ve imkânların araştırılması” olarak belirlenmiştir. Söz konusu eylem, TOBB tarafından KOBİ’lerin yükümlü oldukları çevre yatırımlarının finansmanında zorluk yaşadıklarını belirtmesi üzerine gündeme taşınan bir eylem olmuştur.

Bu çerçevede ilgili kurum/kuruluşların katılımıyla 25 Temmuz 2012 tarihinde Hazine Müsteşarlığı’nda bir çalışma grubu toplantısı düzenlenmiş, konuyla ilgili sorunların tespiti adına tarafların görüşlerine başvurulmuştur. Toplantı sonunda TOBB’a, özel sektörün konuya ilişkin talepleri ve uygulamada yaşanan sorunları ayrıntılı şekilde içerecek bir bilgi notu hazırlaması için görev verilmiştir. TOBB tarafından 04.09.2012 tarihli e-posta ile, KOBİ’lere çevre odaklı projeleri için cazip kredi imkanları sağlanması, (projelerin mahiyetine göre uzun-orta ve kısa vadeli olarak değişen şekilde) bu konuda bir kamu kurumunun görevlendirilmesi, KOBİ’nin çevre projelerine uygulanabilecek tüm teşvik unsurlarının limit olmaksızın uygulanması ve KOSGEB destek uygulamaları içerisinde KOBİ’lerin çevre odaklı yatırımlarının desteklenmesi hususunun açık bir başlık olarak ilave edilmesi talep edilmektedir.

Konuyla ilgili olarak, Ekonomi Bakanlığı tarafından 15.06.2012 tarihli ve 2012/3305 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” kapsamında “atık geri kazanım” veya “atıkların bertarafı” konusunda yapılacak olan yatırımlara tüm iller için bölgesel teşvik uygulamaları çerçevesinde destek verildiği bildirilmiştir. Bu kapsamda yatırımlara, KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği, yatırım yeri tahsisi ve faiz desteği sağlanmaktadır. Söz konusu teşviklerden faydalanabilmek için belirlenmiş olan asgari sabit yatırım tutarının 1. ve 2. bölgelerde 1 milyon TL, 3., 4., 5. ve 6. bölgelerde 500 Bin TL olduğu belirtilmiştir. Bu itibarla, mikro işletmelerin hacimleri göz önüne alındığında 1. ve 2. bölgeler için öngörülen 1 milyon TL yatırımı yapmaları mümkün olmayacağından hareketle, bu bölgeler için belirlenen asgari yatırım tutarının daha düşük tutulması gerektiği değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte Hazine Müsteşarlığının garantisi kapsamında, uluslararası kuruluşlardan sağlanan kredi imkânları KOBİ'lere farklı bankalar aracılığıyla finansman kaynağı olarak sunulmaktadır. Rapor içeriğinde yer aldığı şekilde, sadece IBRD tarafından sağlanan, özel sektörün yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği kapsamında kullanabileceği 1.100.000.000 ABD Doları tutarında kredi imkânı bulunmaktadır. Yine KOBİ'lerin bankalardan kullanacakları krediler için önemli bir destek unsuru olan Kredi Garanti Fonu A.Ş.'nin sağladığı teminat desteği, KOBİ'lerin finansmana erişimini kolaylaştırmak adına önemli bir konum teşkil etmektedir. Ayrıca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı işletmelere, *01.10.2010 tarihli 27716 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Atık Su Arıtma Tesislerinin Teşvik Tedbirlerinden Faydalanmasında Uyulacak Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik"* le düzenlenen finansman desteği sağlamaktadır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından belirli şartlarda enerji verimliliği sağlayan işletmelere, enerji giderlerinin belirli bölümünü karşılayacak şekilde teşvik verilmektedir.

Hedef kitlesini KOBİ'ler ve girişimcilerin oluşturduğu KOSGEB, uyguladığı programlarla 2003-2011 yılları arasında 1 milyar ABD Doları tutarında destek, 7,5 milyar ABD dolarlık da kredi hacmi sağlamıştır. Kurum bünyesinde sağlanan destek programlarının büyük kısmına, çevre konusunda proje sunulmasına herhangi bir engel bulunmadığı, ancak KOBİ'lerden çevre yatırımları ile ilgili fazla başvuru alınmadığı bildirilmiştir. Buna ilaveten, belirlenmiş tematik alanlarda yürütülecek çalışmaları desteklemek üzere hazırlanan "Tematik Proje Destek Programı"nda çevre tematik başlığı altında temiz üretim, atık yönetimi, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji gibi konularda hazırlanan projelerin desteklenmesinin planlandığı bildirilmiştir.

Tüm bu açıklamalar çerçevesinde, kamunun özel sektörün çevre yatırımlarını desteklemek amacıyla kapsamlı programlar yürüttüğü görülmektedir. Bununla birlikte, özellikle genel teşvikler için uygulanmakta olan limitlerin çevre yatırımları konusunda esnetilebileceği hususunun, mütevazı boyutlu KOBİ'lere destek açısından değerlendirilmesinin faydalı olabileceği düşünülmektedir. Konuyla ilgili öne çıkan bir diğer husus, kurumlar bünyesindeki çevre konulu destek programlarına yapılan başvuruların düşük kaldığıdır. Bu durum, çevre ve yenilenebilir enerji alanlarında sağlanan teşviklerin yeterince bilinmemesi ve KOBİ'lerin çevre yatırımlarına yönelik önceliklerinin düşük kalmasından kaynaklanabilmektedir. Sonuç olarak, raporda bahsedilen kurumların sağladıkları teşviklere ilişkin tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri düzenlenmesinin, çevre konusundaki finansman kaynaklarının farkındalığını artırmak açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

1. ÜLKEMİZDE ÇEVRE DÜZENLEMELERİNE GENEL BAKIŞ

Dünya çapında artan çevre kirliliğinin, sadece ülkelerin yaşadığı problemler olmaktan çıkıp insanlığın geleceğini tehdit edecek boyutlara ulaşması ve doğal kaynakların sınırsız olmadığına bilincine varılmasıyla çevre kavramının önemi iyice ortaya çıkmıştır. Türkiye’de 1970’lerin başından itibaren gündemde yer almaya başlayan çevre konusunda, dünya çapında ilk toplantı Dünya Çevre Konferansı olarak 1972 yılında Stockholm’de toplanmıştır. Türkiye’de yıllar itibariyle çevre konusunda sorumlu kuruluşlar tesis edilmiş, “Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir” ifadesinin 1982 Anayasası’nın 56. maddesinde yer almasıyla konu anayasal güvenceye alınmıştır. Sonraki süreçte 1983’te yürürlüğe giren 9 Ağustos 1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu, 26 Nisan 2006 tarih ve 5491 sayılı Kanun ile revize edilmiştir. Bahsedilen Kanuna dayanarak çıkarılan pek çok yönetmelikte de ilgili alanlara dair düzenlemeler yapılmıştır.

Bilindiği üzere, çevrenin korunması kapsamında çok farklı alanlarda düzenleme yapılması gerekmektedir. Raporumuzun konusunun çevre yatırımları ve ilgili düzenlemelerle doğrudan ilgisi olmadığı göz önüne alınarak, raporda ele alınan çevreyle ilgili başlıklar hava, su ve atık geri dönüşümü olarak sınırlandırılmıştır. Başlıklar itibariyle ilgili mevzuattan bahsedilmesi düşünülmüş olmakla birlikte, ciddi bir mevzuat yükünün olması ve konunun raporun mahiyetiyle doğrudan alakalı olmaması sebepleriyle mevzuat kısmı ihmal edilmiştir. Bundan sonraki bölümde, çevrenin korunması amacıyla yapılan düzenlemelere hava, su ve atık geri dönüşüm başlıkları altında kısaca değinilecektir.

1.1. HAVA KİRLİLİĞİ

21 Aralık 2009 tarihi itibari ile AB ve Türkiye arasında Çevre Faslı müzakerelere açılmıştır. Hava ile ilgili çalışmalar 2008 yılına kadar 2 Kasım 1986 tarih ve 19269 sayılı Resmi Gazete’de Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. AB mevzuatının uyumlaştırılması çalışmaları kapsamında 96/62/EC Hava Kalitesi Çerçeve Direktifi ve kardeş direktiflerinin paralelinde hazırlanan Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği 6 Haziran 2008 tarihli ve 26898 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 3 Temmuz 2009 tarihinde Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği çıkmıştır. Bu yönetmeliğin amacından bazıları, sanayi ve enerji üretim tesislerinin faaliyetleri sonucu atmosfere yayılan ısı, duman, toz, gaz, buhar ve aerosol halindeki emisyonları kontrol altına almak, insanı ve çevresini hava alıcı ortamındaki kirlenmelerden doğacak tehlikelerden korumaktır. Yönetmelik, tesislerin kurulması ve işletilmesi için gerekli olan ön izin, izin, şartlı ve kısmi izin başvuruları, tesisten çıkan emisyonun ve tesisin etki alanı içerisinde hava kirliliğinin önlenmesinin tetkik ve tespiti ile, tesislerin, yakıtların, hammaddelerin ve ürünlerin kullanılması, depolanması ve taşınmasına ilişkin usul ve esasları da kapsamaktadır.

Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 1 Nisan 2010 tarihi itibariyle Çevre ve Şehircilik Bakanlığının (ÇŞB) görev ve sorumluluğunda bulunan münferit izin lisans düzenlenmesi uygulanmasına son verilerek bütüncül yaklaşım çerçevesinde tek bir çevre izin/lisansı uygulamasına geçilmiştir. (Bu yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce yapılan münferit emisyon izin başvuruları 1 Nisan 2011 tarihine kadar değerlendirmeye alınmıştır.) Bu kapsamda, 1 Nisan 2010-15 Kasım 2011 tarihleri arasında ÇŞB merkez teşkilatı tarafından 62 adet, il Müdürlükleri tarafından ise 401 adet işletmeye hava emisyonu konulu çevre izin belgesi düzenlenmiştir.¹

---

¹ http://www.csb.gov.tr/turkce/dosya/ced/TCDR_2011.pdf, 2011 Çevre Durum Raporu.

1.2. ATIK SU

Türkiye’de uygulanan atık su arıtma yöntemleri; ön, mekanik(birincil), biyolojik (ikincil) ve ileri arıtma yöntemleridir. Türkiye’de atık sularda ön arıtma, daha çok derin deniz deşarjı uygulaması ile bağlantılı olarak kullanılmaktadır. Türkiye’de en yaygın atıksu arıtma tesisi tipi ise biyolojik arıtmadır.

Ön arıtma; ızgara, çakıl ve kum gideriminden oluşmaktadır, mekanik arıtma ise ek ön çökeltme ünitesi içermektedir. Biyolojik arıtma, mekanik arıtma ve organik maddelerin biyolojik ve kimyasal giderimi sonrasında devreye giren son çökeltme ünitesinden oluşmaktadır.

Türkiye’de atık su arıtma alanında henüz yeterli seviyede bir strateji oluşturulmamıştır. Türkiye’de sanayi tesislerinden çıkan atık suların tekrar kullanılması daha çok atık suların geri kazanılarak tesis içinde geri devrettirilmesi şeklinde uygulanmaktadır. Özellikle Marmara Bölgesi’ndeki sanayi tesisleri için su maliyetinin yüksek olmasından dolayı, bu bölgede yerleşik sanayi tesislerinden kaynaklanan atık suların geri kazanılması ekonomik yönden de cazip olmaktadır.

Organize Sanayi Bölgeleri Atıksu Altyapı Tesisleri

Türkiye’de çevre kirliliğinin oluşmasına neden olan kaynaklardan biri de sanayi tesisleridir. Sanayi faaliyetlerinden kaynaklanan olumsuz etkiler, diğer faaliyetlerden kaynaklanan olumsuz etkilerden daha fazla çevreye zarar vermektedir. Sanayi kuruluşlarının sıvı atıkları ve bu atıkların arıtılmadan alıcı ortama boşaltılması su kirliliğine, su kirliliğine bağlı toprak ve bitki örtüsü kirliliğine neden olmaktadır. Çevre kirliliğinin etkilerinin azaltılması ve sanayiden kaynaklanan kirliliğin kontrolü amacıyla birçok sanayi kolunda organize sanayi bölgeleri kurulmaktadır. İşletmede olan OSB’lerden 40’ının atıksu arıtma tesisi mevcut olup, 27’si atıksu arıtma tesisi bulunan belediye kanalizasyonuna, 2’si yeşil çevre arıtma kooperatifine bağlıdır. 10 adet OSB’nin atıksu arıtma tesis inşaat, 18 adet OSB’nin ise proje aşamasındadır. 2872 sayılı Çevre Kanununun geçici 4. maddesi gereği atıksu arıtma tesisi bulunmayan ve faal olan sanayi ve OSB’ler için Atıksu Arıtma Tesislerini işletmeye alma tarihi 13 Mayıs 2009 da bitmiştir. OSB’lerden kaynaklanan atıksu (evsel+endüstriyel) yoğunluklu olarak biyolojik arıtma tesislerinde arıtılmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığından 2009 yılında toplanan bilgilere göre Türkiye’de 4200 atıksu arıtma tesisinin kullanıldığı belirlenmiştir. TÜİK Başkanlığı 2008 Sanayi Grubu ve Arıtılma Durumuna Göre Deşarj Edilen Atık Su

Miktarı sonuçlarına göre 1.02 milyar m3 atıksu deşarj edilmiş olup, % 16'sı arıtılarak, % 84'ü ise arıtılmadan alıcı ortamlara deşarj edilmiştir.²

26 Nisan 2006 tarih ve 5491 Sayılı Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla değişik 2872 sayılı Çevre Kanununun 11 nci maddesinde;

“ atık su altyapı sistemlerini kullanan ve/veya kullanacaklar, bağlantı sistemlerinin olup olmadığına bakılmaksızın arıtma sistemlerinden sorumlu yönetimlerin yapacağı her türlü yatırım, işletme, bakım, onarım, ıslah ve temizleme harcamalarının tamamına kirlilik yükü ve atık su miktarı oranında katılmak zorundadırlar. Arıtma ve bertaraf etme yükümlülüğüne tabi tesis ve işletmeler ile yerleşim birimleri, bu yükümlülüğe istinaden kurulması zorunlu olan arıtma ve bertaraf sistemleri, atık su arıtma ve ön arıtma sistemleri ile atık su altyapı sistemlerinin kurulması, onarımı, ıslahı, işletilmesi ve harcamalara katkı paylarının belirlenmesi ile ilgili usul ve esaslar ÇŞB'ce yönetmeliklerle düzenlenir”, hükümleri bulunmaktadır.

1.3. ATIK GERİ DÖNÜŞÜMÜ

Sanayi ve yaşamsal faaliyetler ile, hammadde üretim ve tüketim faaliyetleri sonucu bir çok çeşitlilikte atık oluşumu meydana gelmektedir. Türkiye'nin atık yönetim stratejisinin en önemli ilkelerinden birisi “atıkların geri kazanılması”dır. Başta Çevre Kanunu olmak üzere çevre mevzuatını oluşturan bütün hukuki düzenlemelerde atıkların tekrar kullanılması, materyal ve enerji olarak geri kazanılması öncelikli yönetim prensiplerinden birisi olarak ele alınmış, geri kazanım faaliyetleri teşvik edilmiş, geri kazanım tesislerinin teknik ve idari yeterliliklerinin artırılması amacıyla kriterler oluşturulmuş ve bu kriterleri sağlayan tesisler lisanslandırılarak hem ekonomiye hem de çevreye katkıda bulunmaları sağlanmıştır.³

---

² Ibid.

³ Ibid.

2. ÖZEL SEKTÖR TARAFINDAN İLETİLEN TALEPLER VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde ele alınan konular, TOBB tarafından 2012-2013 teknik komite eylem planı 6 numaralı eylemi kapsamında iletilen talepleri içermektedir. TOBB tarafından bu kapsamda Kahramanmaraş TSO Meclis Başkanı Şahin BALCIOĞLU tarafından bu konuda hazırlandığı ifade edilen bilgi notu teknik komite sekretaryasına iletilmiştir. Özel sektör temsilcisi, çevre yatırımlarının orta ve uzun vadede firmalara ve ülke halkına ciddi getirileri olan yatırımlar olduğunu, bununla birlikte mali gücü zayıf olan KOBİ'lerin sadece zorunlu oldukları çevre yatırımlarını yapma eğiliminde olduklarını ifade etmektedir. Bu bölümde özel sektör tarafından iletilen talepler 3 başlık altında toplanmakta olup, taleplerin içeriği ve ilgili destekleri içeren değerlendirmeler bu alt başlıklar itibariyle ele alınacaktır.

2.1. TALEP (1) İÇERİĞİ VE BU KAPSAMDA SAĞLANAN DESTEKLER

“KOBİ'lere çevresel odaklı projeleri için cazip kredi imkanları sağlanmalıdır. Geri dönüşüm, atık yönetimi, yenilenebilir enerji, gelişmiş teknoloji kullanımı vb alanlarda yatırım programı bulunan KOBİ'lere kamunun görevlendirdiği kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan yatırımın mahiyetine uygun kredi imkanları tesis edilmelidir.”

Talep içeriğinde, atık su temizleme projeleri gibi projelerin KOBİ'lere ciddi maliyet getirdiği belirtilerek, bu mahiyetteki yatırımlarda devletin öncü olarak kamu bankaları tarafından verilecek uzun vadeli ve sıfır faizli kredi sağlamasına yönelik bir teşvik talep edilmektedir. Bununla birlikte, atık geri kazanımı ve enerji geri kazanımı projeleri orta vadede KOBİ'ye geri dönüşü olan projeler için de KOBİ'lere orta uzun vadeli ve düşük faizli kredi tesis edilmesi talep edilmektedir. Örneğin KOBİ'nin ihtiyacı kadar enerjiyi yenilenebilir enerji olarak kendisinin üretmesi gibi, KOBİ'ye geri dönüşü uzun vadelerde olan ve ciddi finansman maliyeti oluşturan yatırımlarda da KOBİ'lere kamu bankaları aracılığıyla uzun vadeli ve

düşük faizli kredi temin edilmesi talep edilmektedir.

Talebin değerlendirilmesi: Bu maddedeki taleplerde genel olarak, devletin cazip kredi imkânları sağlaması (hatta bu konuda KOBİ'lere destek sağlamak üzere bir kurumun -özelde bir bankanın- görevlendirilmesi) üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu talep içeriğiyle ilgili olarak, KOBİ'leri desteklemek üzere 20 Nisan 1990 tarihinde Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu olarak 3624 sayılı Kanun ile kurulan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresinin (KOSGEB) görevlendirildiği görülmektedir. Kredi Faiz Desteği programları ile KOSGEB tarafından küçük ve orta ölçekli işletmelere uygun koşullarda finansal destek temin edilmekte, böylelikle işletmelerin üretim ve kalite standartlarını artırmaları, finansman sorunlarını çözmeleri, istihdam yaratmaları ve uluslararası düzeyde rekabet etmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

KOSGEB'in 2003 yılından itibaren sağladığı finansal destekler, Bakanlar Kurulu Kararı gereğince 2008 yılına kadar üç kamu bankası aracılığıyla sağlanmış, 2008 yılı Mayıs ayında ise yeniden düzenlenen Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında, halen Türkiye'de faaliyette bulunan kamu bankaları, özel bankalar, katılım bankaları ile yapılan Protokollerle KOBİ'lere kullanılacak kredilerin faiz/kar payı, komisyon vb. giderlerinin program türüne göre kısmen ya da tamamen karşılanması şeklinde bir program sürdürülmektedir. Teminat sorunu yaşayan KOBİ'lere **Kredi Garanti Fonu A.Ş. (KGF)**'den sağlanabilecek kefaletle daha uygun koşullarda kredi kullanım imkanından yararlanmaları sağlanmaktadır. Kredi faiz desteği kapsamında işletmeler 48 aya ve 300.000 TL'ye kadar kredi desteğinden yararlandırılmaktadır.

Bununla birlikte, Ekonomi Bakanlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü'nün, 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar"ı kapsamında işletmelerin çevre yatırımları da dahil olmak üzere faydalanabileceği faiz desteği programı bulunmaktadır. Ayrıca konuyla ilgili olarak, Hazine garantisi kapsamında uluslararası kuruluşlar tarafından bankalar aracılığıyla kullanılan krediler bulunmaktadır. Bu kapsamda kullanılan kredilere ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmektedir.

Şekil 1: Uluslararası Kuruluşlar Nezdinde Sağlanan Kredi İmkânlar

Kredinin Adı	İmza Tarihi	Kreditör	Tutarı	Amacı
Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	09/06/2009	IBRD	600.000.000 USD	Proje kapsamında özel sektörün yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği yatırımları desteklenecektir.
Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği-Ek Finansman	05/12/2011	IBRD	500.000.000 USD	Proje kapsamında özel sektörün yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği yatırımları desteklenecektir.
Orta Ölçekli Sürdürülebilir Enerji Finansmanı Projesi	09/12/2011	AYB	75.000.000 €	Yenilenebilir enerji sektöründeki yatırımların finansmanı desteklenecektir.
KOBİ Enerji Verimliliği	Henüz sağlanmadı	IBRD	200.000.000 USD	KOBİ'lerin enerji verimliliği yatırımlarını yaygınlaştırmayı amaçlamaktadır.
Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	Henüz sağlanmadı	JBIC	100.000.000 USD	Yenilenebilir enerji sektöründeki yatırımların finansmanı desteklenecektir.
Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	Henüz sağlanmadı	İKB	220.000.000 USD	Yenilenebilir enerji sektöründeki yatırımların finansmanı desteklenecektir.
Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	Henüz sağlanmadı	KfW	100.000.000 €	Yenilenebilir enerji sektöründeki yatırımların finansmanı desteklenecektir.
Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	Henüz sağlanmadı	İKB	100.000.000 USD	Yenilenebilir enerji sektöründeki yatırımların finansmanı desteklenecektir.

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Tablo incelendiğinde görüldüğü üzere, özellikle TOBB tarafından ciddi maliyet unsuru olarak gösterilen yenilenebilir enerji konusunda bankalar aracılığıyla kullanılan önemli bir kredi desteği mevcuttur. 1999-2009 yılları arasında 37 adet kredi anlaşması ile Hazine Garantisi verilmek suretiyle yaklaşık 7,3 milyar ABD Doları tutarında dış finansman sağlanmış, aynı dönemde kullanılan kredi tutarı yaklaşık 4,6 milyar ABD Doları olmuştur. 2009 yılı itibarıyla Hazine garantisi verilmek suretiyle sağlanan kredilerin % 23'ü enerji, % 19'u ihracat ve % 58'si diğer sektörlerin desteklenmesi amacıyla temin edilmiştir. 4

Şekil 2: Kredi Tutarının Kullanım Amacı Bazında İşletme Büyüklüğüne Göre Dağılımı (\$)

Krediler	İşletme Büyüklüğü					TOPLAM		
	Mikro İşletme (1-9 İşçi)	Küçük İşletme (10-49 İşçi)	Orta Büyüklükte İşletme (50-250 İşçi)	Büyük İşletme (>250 İşçi)	Yeni Kuruluş			
2007	Enerji ve Çevre Projelerine Yönelik Krediler	Kredi Miktarı	24.125.000	3.568.030	-	8.540.000	-	36.233.030
		Ortalama Kredi	3.446.429	892.008	-	1.708.000	-	2.264.564
	İhracatın Desteklenmesine Yönelik Krediler	Kredi Miktarı	-	8.844.253	49.470.168	51.096.118	-	109.410.539
		Ortalama Kredi	-	589.617	1.177.861	1.824.861	-	1.287.183
	Genel Amaçlı Krediler	Kredi Miktarı	104.587.910	90.143.900	116.303.316	88.881.889	6.477.154	406.394.170
		Ortalama Kredi	1.834.876	834.666	1.224.245	2.167.851	925.308	1.319.462
TOPLAM	Kredi Miktarı	128.712.910	102.556.183	165.773.484	148.518.007	6.477.154	552.037.739	
	Ortalama Kredi	2.011.139	807.529	1.210.025	2.007.000	925.308	1.349.726	
2008	Enerji ve Çevre Projelerine Yönelik Krediler	Kredi Miktarı	48.711.978	40.804.117	19.043.667	20.373.598	-	128.933.360
		Ortalama Kredi	6.088.997	5.829.160	4.760.917	5.093.400	-	5.605.798
	İhracatın Desteklenmesine Yönelik Krediler	Kredi Miktarı	1.005.214	19.676.463	56.496.953	74.729.303	-	151.907.933
		Ortalama Kredi	502.607	1.157.439	1.345.166	1.589.985	-	1.406.555
	Genel Amaçlı Krediler	Kredi Miktarı	139.065.933	101.499.567	203.335.859	105.563.444	12.019.250	561.484.052
		Ortalama Kredi	1.760.328	995.094	1.462.848	2.639.086	2.403.850	1.538.312
TOPLAM	Kredi Miktarı	188.783.124	161.980.147	278.876.479	200.666.345	12.019.250	842.325.345	
	Ortalama Kredi	2.121.159	1.285.557	1.507.440	2.205.125	2.403.850	1.698.237	
2009	Enerji ve Çevre Projelerine Yönelik Krediler	Kredi Miktarı	116.966.858	53.313.251	9.124.326	5.000.000	-	184.404.435
		Ortalama Kredi	2.436.810	2.665.663	1.303.475	1.666.667	-	2.364.159
	İhracatın Desteklenmesine Yönelik Krediler	Kredi Miktarı	-	39.109.259	54.359.876	120.028.359	-	213.497.494
		Ortalama Kredi	-	2.300.545	1.264.183	3.530.246	-	2.271.250
	Genel Amaçlı Krediler	Kredi Miktarı	87.545.711	249.880.396	201.022.023	60.381.700	1.196.765	600.026.594
		Ortalama Kredi	1.108.174	939.400	1.015.263	3.019.085	398.922	1.060.118
TOPLAM	Kredi Miktarı	204.512.569	342.302.906	264.506.225	185.410.058	1.196.765	997.928.523	
	Ortalama Kredi	1.610.335	1.129.713	1.066.557	3.252.808	398.922	1.352.207	

Kaynak: Aracı Bankalar (Hazine Müsteşarlığı KOBİ Kredileri İzleme Raporu 2009)

⁴ Hazine Müsteşarlığı, KOBİ Kredileri İzleme Raporu 2009.

Bu itibarla, KOBİ'lerin ihtiyaç duydukları kredi desteğinin (çevre özelinde de olmak üzere) devlet tarafından önemli ölçüde sağlandığı düşünülmektedir. Ayrıca KOBİ'ler konusunda görevli bir kurum olarak KOSGEB'in genel olarak KOBİ'lerin ihtiyacını karşıladığı düşünülmektedir. Dolayısıyla talebin içeriğinin mevcut durum itibariyle genel olarak karşılandığı, özel olarak ise konunun ilgili kurumların inisiyatifinde olduğu söylenebilir.

2.2. TALEP İÇERİĞİ (2) VE BU KAPSAMDA SAĞLANAN DESTEKLER

“KOBİ'lerin atıklarını arıtma, geri kazanım, hammadde de verimlilik konulu yatırımları miktar ve yer kısıtlaması olmaksızın en geniş teşvik uygulamasından faydalanmalıdır. Bunun nedeni çevre kirliliği konusunun evrensel bir konu olması ve parasal anlamda başlangıç ve sonunun belli olmamasıdır. Bu türden bir işletmeden sadece yapacağı yatırımın nasıl çevresel etki sağlayacağını izahı istenmelidir. Ülkemizde KOBİ'nin projesine uygulanabilecek tüm teşvik unsurları uygulanmalıdır.”

Talebin değerlendirilmesi: Bu talep içeriğinde, devletin uyguladığı KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, vergi indirimi, istihdam desteği, faiz desteği gibi desteklerin aslında devlet açısından kayıp olmadığından bahsedilerek, KOBİ'lerin çevre faktörü içeren yatırımlarında yer, miktar ve konu kısıtlamalarının bulunması eleştirilmektedir.

Anayasada güvenceye alındığı şekilde çevreyi korumak devletin ve vatandaşların ödevidir. Diğer taraftan ekonomik büyüme ve refah artışını sağlamak için önemli olan üretim faaliyetleri devlet tarafından desteklenmektedir. Bununla birlikte ekonomik faaliyetlerde bulunan gerçek veya tüzel kişilerin, süreç içerisinde oluşturulan çevresel tahribatı önlemeye çalışmaları da önem arz etmektedir.

Talep içeriğinde **Ekonomi Bakanlığı** tarafından uygulamaya konan bir teşvik paketinin olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu teşviklerin herhangi bir şarta veya limite bağlanmadan işletmelere faydalandırılması talep edilmektedir. Herhangi bir şarta veya limite bağlanmadan teşvikten faydalanılması ise mevcut durumda mümkün görünmemekle birlikte, talebin ilgili Bakanlık tarafından değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

2.2.1. Ekonomi Bakanlığı Tarafından Sağlanan Teşvikler

1- 15.06.2012 tarihli ve 2012/3305 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” ile çevre duyarlılığı yüksek olan yatırımlara sağlanan devlet destekleri:

Anılan karar çerçevesinde “atık geri kazanım” veya “atıkların bertarafı” konusunda yapılacak olan yatırımlar tüm illerde bölgesel teşvik uygulamaları çerçevesinde desteklenmekte olup, sağlanan destekler şu şekildedir:

Şekil 3: Bölgeler İtibariyle Sağlanan Teşvik Unsurları

Destek Unsurları			BÖLGELER					
			1	2	3	4	5	6
KDV İstisnası			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Gümrük Vergisi Muafiyeti			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB Dışı	15	20	25	30	40	50
		OSB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği		OSB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
		OSB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Faiz Desteği	İç Kredi			3 Puan	4 Puan	5 Puan	7 Puan	
	Döviz / Döviz Endeksli Kredi	YOK	YOK	1 Puan	1 Puan	2 Puan	2 Puan	
Sigorta Primi Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl
Gelir Vergisi Stopajı Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl

“Atık geri kazanım” veya “atıkların bertarafı” konusunda teşvik belgesi düzenlenebilmesi için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından düzenlenmiş “çevre lisansı” ya da “çevre izin ve lisansı” aranmaktadır.

2- *Yukarıda tanımlanan yatırım konuları dışında kalan ve 15.06.2012 tarih ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nda “doğrudan ticari mal üretimine yönelik olmayan, mevcut veya gerçekleştirilecek tesislerin katı, sıvı veya gaz gibi atıklarının temizlenmesine veya yok edilmesine yönelik yatırımlar” olarak tanımlanan çevre yatırımlarına da KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti ve faiz desteği destek unsurları sağlanmaktadır. Bu kapsamdaki yatırımlar, 6. bölgede gerçekleştirilmesi halinde gelir vergisi stopajı ve sigorta primi desteğinden de yararlanabilmektedir.*

Söz konusu teşviklerden faydalanabilmek için belirlenmiş olan asgari sabit yatırım tutarı;

- o 1. ve 2. Bölgelerde 1 Milyon TL
- o 3., 4., 5. ve 6. Bölgelerde 500 Bin TL'dir.

Asgari sabit yatırım tutarları ele alındığında, çevre yatırımları için belirlenen limitlerin (KOBİ'lerin hacmi göz önüne alınarak) daha düşük tutulması yetkililerce değerlendirilebilecek bir konu olarak öne çıkmaktadır.

3- *Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ No: (97/5)*

Türkiye'de ticari ve sınai faaliyette bulunan veya tarım ya da yazılım sektörlerinde iştigal eden şirketler tarafından çevre, kalite ve insan sağlığına yönelik teknik mevzuata uyum sağlanabilmesini teminen akredite edilmiş kurum ve/veya kuruluşlardan alınacak kalite, çevre belgeleri ile insan can, mal emniyeti ve güvenliğini gösterir işaretler ile tarım ürünlerine ilişkin laboratuvar analizleri ve belgelendirme işlemleriyle ilgili harcamaların belirli bir bölümünün Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan karşılanması amaçlanmaktadır. Tebliğin 4 üncü maddesinde belirtilen belgelendirme ve/veya laboratuvar analiz harcamaları % 50 oranında ve belgelendirme ve/veya analiz başına en fazla 25.000 (yirmibeşbin) ABD Dolarına kadar desteklenmektedir.

2.3. TALEP İÇERİĞİ (3) VE BU KAPSAMDA SAĞLANAN DESTEKLER

“KOSGEB destek uygulamaları içerisinde KOBİ’lerin çevre odaklı yatırımlarının desteklenmesi hususu açık bir başlık olarak ilave edilmelidir. Halihazırda KOSGEB’in açık ve sarıh şekilde firmaların çevre odaklı yatırımlarına katkı sağladığı bir programı bulunmamaktadır. Çevresel nitelikte projelerin desteklenmesi ile ilgili olarak ayrı bir başlık altında program açıklanmalıdır.”

Talebin değerlendirilmesi: 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 25 milyon TL’yi aşmayan işletmeler şeklinde tanımlanan KOBİ’ler ve girişimciler KOSGEB’in hedef kitlesini oluşturmaktadır. KOSGEB’in destek ve hizmetlerinin 4 ana başlıkta toplandığı görülmektedir:

- 1- KOSGEB Destek Programları Yönetmeliği kapsamında sunulan destekler,
- 2- KOSGEB Finansman (kredi faiz) desteği,
- 3- KOSGEB laboratuvar hizmetleri, (metal, plastik, kauçuk, tekstil ve çevre konularında ihtisaslaşmış laboratuvarlarda hizmet verilmektedir.)
- 4- Bilgilendirme ve yönlendirme hizmetleri.

KOSGEB’den alınan verilere göre, bahsedilen programlar kapsamında, 2003-2011 yılları arasında 1 milyar dolarlık destek, 7,5 milyar dolarlık da kredi hacmi oluşturulmuştur. KOSGEB bünyesinde 7 farklı destek programı yer almaktadır.

- ✓ KOBİ Proje Destek Programı
- ✓ AR-GE, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı
- ✓ Girişimcilik Destek Programı
- ✓ İşbirliği-Güçbirliği Destek Programı
- ✓ Tematik Proje Destek Programı
- ✓ Genel Destek Programı
- ✓ Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı

Yukarıda yer alan destek programlarından yararlanabilecek sektörler ise oldukça geniş tutulmuş olup, bunlar arasında “*su temini, kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri*” olmak üzere çevre yatırımları da sayılmıştır.

TOBB tarafından dile getirilen taleplerin kendilerine iletilmesinin ardından KOSGEB’den alınan bilgiler ışığında, 2010-2012 (Eylül) tarihleri arasında işletmelerce kendilerine KOBİ

Proje Destek Programı kapsamında 7 adet, Ar-Ge ve İnovasyon Programı projeleri kapsamında 87 adet, Endüstriyel Uygulama Programı ve Enerji Verimliliği Desteği kapsamında ise, 6'şar adet çevre ile ilgili proje sunulduğu bildirilmektedir.⁵ Bununla birlikte, KOSGEB'in destek programlarının büyük kısmına, çevre konusunda proje sunulmasına herhangi bir engel bulunmadığı, ancak konunun KOBİ'lerin önceliğini oluşturmadığından, çevre yatırımları ile ilgili fazla başvuru alınmadığı bildirilmektedir. Buna ilaveten, belirlenmiş tematik alanlarda yürütülecek çalışmalarını desteklemek üzere hazırlanan "Tematik Proje Destek Programı"nda çevre tematik başlığı altında temiz üretim, atık yönetimi, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji gibi konularda hazırlanan projelerin desteklenmesinin planlandığı bildirilmiştir. (Söz konusu çevre başlığının eklenmesine için çalışmalar devam etmektedir.)

Veriler ışığında değerlendirildiğinde, madde itibariyle TOBB'un talebinin hali hazırda yürütülen projeler kapsamında dahi karşılanmış olmakla birlikte, Tematik Proje Desteği kapsamında sağlanması düşünülen çevre desteği de konu hakkında yeterliliği sağlama adına önemli olacaktır.

---

⁵ KOSGEB'den alınan 21 ve 24 Eylül 2012 tarihli e-postalar.

3. DİĞER DESTEKLER

3.1. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI

01.10.2010 tarihli 27716 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Çevre Kanununun 29 uncu Maddesi Uyarınca Atık Su Arıtma Tesislerinin Teşvik Tedbirlerinden Faydalanmasında Uyulacak Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik kapsamında yapılmaktadır.

Bu yönetmelikte belirtilen ayrı elektrik sayacı ve aboneliği şartı ile diğer şartları sağlayan işletmeler Çevre ve Şehircilik Bakanlığına (ÇŞB) teşvikten faydalanmak için başvurmakta ve başvurusu uygun bulunan tesislere Enerji Teşviki Geri Ödeme Belgesi verilmektedir. Enerji Teşviki Geri Ödeme Belgesi 5 yıl geçerlidir. Tesislerin bir önceki yılın elektrik enerjisi giderlerinin bir kısmını alabilmesi için nisan ayı sonuna kadar hazırlayacakları geri ödeme dosyası ile Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerine başvuruda bulunmaları gerekmektedir.

2010 yılından beri yürürlükte olan yönetmelik kapsamında kullanılmak üzere her yıl ÇŞB bütçesine ödenek tahsis edilmektedir. Bu alanda kullanılacak bütçe miktarı 2012 yılı için 42.000.000 TL olarak belirlenmiştir. Ödeme miktarı ödenekler çerçevesinde Bakanlar Kurulunca belirlenmekle birlikte geri ödeme şartlarını sağlayan tesis sayısı da önem arz etmektedir. ÇŞB yetkililerinin verdiği bilgiye göre; şartları sağlayan tesis sayısının azlığı nedeniyle, bütçedeki ödeneğin tamamı kullanılamamış ve bu nedenle 2013 yılı için de aynı miktarda bütçe teklifinde bulunulmuştur. 2011 yılında 2010 yılı için geri ödeme başvurusunda bulunan 172 tesise 22.893.489,45 TL ödeme yapıldığı ifade edilmiştir. 2012 yılı itibarıyla Geri Ödeme Belgesi almış tesis sayısı 246’ya ulaştığı, bu tesislerden 212’si 2011 yılı için geri ödeme başvurusunda bulunduğu bildirilmiştir. 2011 yılı için yaklaşık 26,6 milyon TL ödeme yapılacağı ifade edilmiştir.⁶

---

⁶ Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’ndan alınan 21 Eylül 2012 tarihli e-posta.

3.2. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI YENİLENEBİLİR ENERJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Bu kapsamda sağlanan destekler iki şekilde uygulanmaktadır:

1- Gönüllü Anlaşma Destekleri

5627 sayı ve 18/4/2007 tarihinde yürürlüğe giren “Enerji Verimliliği Kanunu” ve 28097 sayılı ve 27/10/2011 tarihli “Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik” kapsamında Endüstriyel İşletmelerde Gönüllü Anlaşma yapılarak enerji yoğunluklarının azaltılmasına yönelik yapılan destekler yer almaktadır. Gönüllü Anlaşma, bir endüstriyel işletmenin geçmiş beş yıllık referans enerji yoğunluğuna göre anlaşma yapıldıktan sonraki üç yılda enerji yoğunluğunu ortalama olarak en az yüzde on oranında azaltmayı taahhüt ederek Genel Müdürlük ile yaptığı anlaşmayı ifade etmektedir. Elektrik üretim faaliyeti gösteren lisans sahibi tüzel kişiler dışındaki yıllık toplam enerji tüketimleri 1000 TEP ve üzeri olan ticaret ve sanayi odası, ticaret odası veya sanayi odasına bağlı olarak faaliyet gösteren ve her türlü mal üretimi yapan işletmeler Gönüllü Anlaşma desteklerinden yararlanmak için başvuruda bulunabilirler. Gönüllü Anlaşma destekleri anlaşma dönemi sonunda taahhütlerini yerine getiren işletmelere verilmektedir. Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü ile gönüllü anlaşma yapmak isteyen tüzel kişiler, Genel Müdürlüğün internet sayfasında yayınlanan başvuru formu ile birlikte her yıl Ekim ayında Genel Müdürlüğe başvurabilmektedir.

2- Verimlilik Artırıcı Projelerin (VAP) Uygulanmasına Yönelik Destekler

5627 sayı ve 18/4/2007 tarihinde yürürlüğe giren “Enerji Verimliliği Kanunu” ve 28097 sayılı, 27/10/2011 tarihli “Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik” kapsamında Endüstriyel İşletmelerde Verimlilik Artırıcı Projelerin (VAP) uygulanmasına yönelik destekler yer almaktadır. Endüstriyel İşletmelerde; enerji etüt çalışması ile belirlenen önlemlerin uygulanması ve enerji tasarruf potansiyelinin geri kazanılması için hazırlanan Projeler Verimlilik Artırıcı Proje (VAP) olarak ifade edilmektedir. Verimlilik Artırıcı Proje destekleri işletmelerin enerji verimliliğine yönelik olarak işletmelerinde uygulayacakları projelerin desteklenmesini öngörmektedir. Elektrik üretim faaliyeti gösteren lisans sahibi tüzel kişiler dışındaki yıllık toplam enerji tüketimleri 1000 TEP ve üzeri olan ticaret ve sanayi odası, ticaret odası veya sanayi odasına bağlı olarak faaliyet gösteren ve her türlü mal üretimi yapan işletmeler VAP desteklerinden yararlanmak

için başvuruda bulunabilirler. VAP endüstriyel işletmelerde enerji atıklarının, kayıpların ve verimsizliklerin giderilmesi için gerekli önlemlerin uygulanması amacıyla hazırlanır.

3.3. TÜRKİYE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME VAKFI (TTGV)

“TTGV Çevre Destekleri Programı” ile çevre teknolojileri (temiz üretim/ sürdürülebilir üretim), enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji alanlarında sanayi kuruluşları tarafından gerçekleştirilen uygulama projelerine finansman desteği sunulmaktadır. Bu kapsamda, sanayicilerin çevre performansını artırıp üretim maliyetlerini düşüren ve dolayısıyla rekabet gücünü artıran uygulamalar desteklenmektedir. Sanayici tarafından uygulanan bu projelerde yerli teknolojilere öncelik verilmesi suretiyle bu tür teknolojilerin yerli olanak ve kaynaklarla geliştirilmesinin/ üretilmesinin de dolaylı olarak teşvik edilmesi hedeflenmektedir.

TTGV Çevre Desteklerine başvuran firmaların projeleri; sağladığı çevresel kazanımlar, finansal etkinlik, teknoloji ve yenilik düzeyi, yerli olanak ve kaynak kullanımına katkı, ağıyapı etkisi, firma kapasitesine katkısı (sürdürülebilirlik vb.) gibi kriterler göz önünde bulundurulurken değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede bugüne kadar tekstil, gıda, seramik, plastik, demir-çelik ve elektrik üretimi gibi farklı sektörlerden; atık geri kazanımı, su geri kazanımı, hammadde kullanım verimliliğinin artırılması, yakma sistemi verimliliğinin artırılması, soğutma sistemi optimizasyonu, atık ısı geri kazanımı, enerji izleme ve otomasyon sistemi, buhar sisteminin iyileştirilmesi ve süreç optimizasyonu gibi farklı uygulamalara destek sağlandığı belirtilmektedir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.ttgiv.org.tr>)

TTGV Çevre Destekleri kapsamında, bugüne kadar yapılan değerlendirmelerde, yaklaşık 40 adet proje ön değerlendirilmeye alınmış, 20 adet proje ile sözleşme yapılarak yaklaşık 8 Milyon ABD Doları kullandırımı sağlandığı bildirilmiştir.

1- Çevre Teknolojileri Desteği

Çevre Teknolojileri Desteği'nin temel amacı, eko-verimlilik (temiz üretim/ sürdürülebilir üretim) anlayışı çerçevesinde üretim süreçlerinde asgari enerji, su, hammadde tüketimi ve atık üretimi için üretim süreçlerinde teknolojik yenilik içeren, sanayide uygulanabilir ve ekonomik değeri olan temiz üretim teknolojilerinin uygulanmasına yönelik uygulama projelerinin teşvik

edilmesi ve desteklenmesi olarak belirtilmektedir. Atıkların kaynağında azaltılması/ üretime döndürülmesi (atık geri dönüşümü ve geri kazanımı), su tüketiminin/ atıksu oluşumunun kaynağında azaltılması (su tasarrufu, atık su geri kazanımı) ve emisyonların kaynağında azaltılması (ör: yakma prosesi optimizasyonu) gibi konular destek kapsamında belirtilmiştir.

Destek Mekanizması

Proje Süresi: En fazla 1,5 yıl
Destek Miktarı: En fazla 1.000.000 ABD\$
Destek Oranı: Proje Bütçesinin en fazla %50 'si
Geri Ödeme Süresi: 1 Yıllı Geri Ödemesiz Toplam 4 Yıl (Faizsiz)
Hizmet Bedeli: TTGV Destek miktarının %6'sı

2- Enerji Verimliliği Desteği

Enerji Verimliliği Destek Programı, Türkiye'nin dünyada artan enerji fiyatları karşısında, özellikle enerji yoğun sektörlerde rekabet gücünün korunması, dışa bağımlılığını azaltması ve sera gazı salımlarının azaltılmasına katkı sağlanması ve sanayicinin ilgili faaliyetlerinin teşvik edilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Destek kapsamında enerji verimliliği etütleri de dahil olmak üzere, enerji verimliliğine yönelik uygulama projelerinin uygun şartlarda desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Destek Mekanizması

Proje Süresi: En fazla 1,5 yıl
Destek Miktarı: 100.000 – 1.000.000 ABD\$
Destek Oranı: Proje Bütçesinin en fazla %50 'si
Geri Ödeme Süresi: 1 Yıllı Geri Ödemesiz Toplam 4 Yıl (Faizsiz)
Hizmet Bedeli: TTGV Destek miktarının %6'sı

3- Yenilenebilir Enerji Desteği

Yenilenebilir Enerji Destek Programı ile rüzgar, güneş, biyokütle, biyogaz ve jeotermal gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi ile ilgili yatırım projelerinin uygun şartlarda desteklenmesi ve sera gazı salımlarının azaltılmasına katkı sağlanması amaçlandığı belirtilmektedir.

Destek Mekanizması

- Proje Süresi: En fazla 1,5 yıl
Destek Miktarı: En fazla 1.000.000 ABD\$
Destek Oranı: Proje Bütçesinin en fazla %50 'si
Geri Ödeme Süresi: 1 Yılı Geri Ödemesiz Toplam 4 Yıl (Faizsiz)
Hizmet Bedeli: TTGV Destek miktarının %6'sı

Ayrıca TTGV'nin internet sitesinde bilgileri yer aldığı şekilde kurumun çevreyle ilgili farklı projeleri de bulunmaktadır.

4. SONUÇ

Özel sektör talepleri üzerinden yapılan çalışmada, kamu kurumları ve ilgili kurumlar bünyesinde kullanılan çevre konulu teşvikler ele alınmıştır. Raporla ayrıntılarına ulaşılacağı şekilde, Ekonomi Bakanlığı'nın uyguladığı 15.06.2012 tarihli ve 2012/3305 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” ile “atık geri kazanım” veya “atıkların bertarafı” konusunda yapılacak olan yatırımlara tüm iller için bölgesel teşvik uygulamaları çerçevesinde destek sağlanmaktadır. Bu kapsamda, yatırımlara KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği, yatırım yeri tahsisi ve faiz desteği sağlanmaktadır. Söz konusu teşviklerden faydalanabilmek için belirlenmiş olan asgari sabit yatırım tutarının 1. ve 2. bölgelerde 1 milyon TL, 3., 4., 5. ve 6. bölgelerde 500 Bin TL olduğu görülmektedir. Mikro işletmenin tanımı gereği 1. ve 2. bölgeler için öngörülen 1 milyon TL yatırımı yapmaları mümkün olamayacağından hareketle, bu bölgeler için belirlenen asgari yatırım tutarının daha düşük tutulması gerektiği değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte Hazine Müsteşarlığı'nın garantisi kapsamında, uluslararası kuruluşlardan sağlanan kredi imkânları KOBİ'lere farklı bankalar aracılığıyla finansman kaynağı olarak sunulmaktadır. Rapor içeriğinde yer aldığı şekilde, sadece IBRD tarafından sağlanan, özel sektörün yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği kapsamında kullanabileceği 1.100.000.000 ABD Dolarlık kredi imkânı vardır. Yine KOBİ'lerin bankalardan kullanacakları krediler için önemli bir destek unsuru olan Kredi Garanti Fonu A.Ş.'nin sağladığı teminat desteği, KOBİ'lerin finansmana erişimini kolaylaştırmak adına önemli bir konum teşkil etmektedir.

Ayrıca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından ayrı elektrik sayacı ve aboneliği şartı gibi bazı şartları sağlayan işletmelere, arıtma tesislerinin elektrik enerjisi giderlerinin bir kısmını alabilmesi için enerji teşviki geri ödemesi yapılmaktadır. Bakanlık yetkililerinin verdiği bilgiye göre; şartları sağlayan tesis sayısının azlığı nedeniyle, bütçelerine söz konusu teşvik için konulan 2012 ödeneğinin tamamı kullanılamamıştır. Diğer taraftan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı gibi kurumlar tarafından sağlanan destek programları olduğu görülmüştür.

Hedef kitlesini KOBİ'ler ve girişimcilerin oluşturduğu KOSGEB, uyguladığı programlarla 2003-2011 yılları arasında 1 milyar ABD Dolarlık destek, 7,5 milyar dolarlık da kredi hacmi sağlamıştır. Kurum bünyesinde sağlanan destek programlarının büyük kısmına, çevre konusunda proje sunulmasına herhangi bir engel bulunmadığı, ancak KOBİ'lerden çevre yatırımları ile ilgili fazla başvuru alınmadığı bildirilmiştir. Buna ilaveten, belirlenmiş tematik alanlarda yürütülecek çalışmaları desteklemek üzere hazırlanan "Tematik Proje Destek Programı'nda çevre tematik başlığı altında temiz üretim, atık yönetimi, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji gibi konularda hazırlanan projelerin desteklenmesinin planlandığı bildirilmiştir.

Tüm bu açıklamalar çerçevesinde, kamunun özel sektörün çevre yatırımlarını desteklemek amacıyla kapsamlı programlar yürüttüğü görülmektedir. Bununla birlikte, özellikle genel teşvikler için uygulanmakta olan limitlerin çevre yatırımları konusunda esnetilebileceği hususunun, mütevazı boyutlu KOBİ'lere destek açısından değerlendirilmesinin faydalı olabileceği düşünülmektedir. Konuyla ilgili öne çıkan bir diğer husus, kurumlar bünyesindeki çevre konulu destek programlarına yapılan başvuruların düşük kaldığıdır. Bu durum, çevre ve yenilenebilir enerji alanlarında sağlanan teşviklerin yeterince bilinmemesi ve KOBİ'lerin çevre yatırımlarına yönelik önceliklerinin düşük kalmasından kaynaklanabilmektedir. Sonuç olarak, raporda bahsedilen kurumların sağladıkları teşviklere ilişkin tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri düzenlenmesinin, çevre konusundaki finansman kaynaklarının farkındalığını artırmak açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.